

Marija Kmetova:

Iz govorilnice naših najmlajših.

Aljoša ima štiri leta, Mejko pa tri. To vemo mi, ki štejemo leta po koledarjih in ki menimo, da zares kaj vemo. A kaj bi z našo pametjo! Otrok ima svojo, ki je po njegovih mislih vse večja in bistrumnejša od naše. Zato je Aljoša »po svoje« star trideset, štirideset in — kadar je posebno pri volji — tudi sto let. Kaj je njemu »ena« in kaj »sto«, in kaj beseda »leto«! In on je vitez vseh vitezov in najmočnejši; tudi »kralj vseh kraljev« je.

»To je pa samo Bog,« ga poučim.

»Saj ne mislim zares,« me pouči on, »le za šalo.«

In prinese dva stola in ju zveže. Sede nanja, se možko ozira, in ko ga vprašam, kaj počne, odgovori:

»To je ladja, in jaz sem kapitan. Kapitan vseh kapitanov,« mi še pojasni.

»In kam se pelješ?«

»V Afriko.«

Jaz resno priklimam in ga opazujem. Čez minuto že zakliče:

»Afrika! Dolenjski kolodvor! Izstopite!«

Trenutek za tem je v Trstu in Egiptu, a koj nato v Domžalah.

A pogledjmo sebe, ki smo resni in pametni. Se odpravljajš zares kam — mogoče le v Ljubljano ali Domžale — pa tuhtaš in ukrepaš, kdaj in kako bi se odpravil zdoma. In slednjic niti greš ne. Otrok je pa v eni sami minuti iz Afrike nazaj v Domžale; tega niti najmodernejši zrakoplovci ne zmorejo, in močno dvomim, če bodo sploh kdaj zmogli. Mlajši, Mejko, stopica krog »ogromne ladje« in si natakne koš za papir na glavo.

»Kaj pa to?« se nekako razhudim in hočem prepovedati tako pokrivalo. A Mejko mi resno odgovori:

»Potapljač sem.«

V tem si že priveže vrv na koš in pravi, da je cev, ki skozi njo vdihava zrak. Pa hodi na široko po sobi, Aljoša-kapitan mu pa ukazuje:

»Gospod potapljač, dvignite tisto ladjo, ki se je potopila!«

In kakor da je prava ladja zares orehova lupina, prime Mejko-potapljač za stolček na tleh in ga prinese kapitanu, rekoč:

»Izvolite, prosim, tu je ladja!«

In kapitan jo dvigne k sebi.

Potem skoči kapitan z ladje.

»Zdaj bom jaz potapljač.«

»Ne, jaz bom,« se brani Mejko.

»Jaz bom,« povzdigne glas Aljoša.

»Ne — jaz!«

In »ne in ne« in »jaz in jaz« se stopnjujejo do najvišjih glasov. dokler ne zazveni po sobi: »čof« in »cof« — in kapitan in potapljač se borita na življenje in smrt. Glasen jok je višek te igre, in vsak v svojem kotu kričita drug na drugega:

»Vé!«

»Vé!«

In stoli na tleh, koš prevrnjen, ladja razbita, kapitan in potapljač pa v jezavi ihti.

To je konec vožnje iz Afrike v Domžale in v Pariz— Dolenjski kolodvor, in nazaj.

*

Gremo na izprehod.

Aljoša je gospod — za šalo. Gre po cesti in vpije:

»Prostor, prostor za vlak!«

In jaz sopiham za njim kakor lokomotiva; pred menoj in za menoj sopiha še bolj Mejko in pravi:

»Pšš-puf, pšš-puf!«

In suva z rokami, topotá z nogami in se neznansko resno drži. Na vse pretege se mu cedijo sline iz ust. A kako je hud, ko mu jih obrišem!

»Lokomotiva tudi tako,« mi pravi. In zdaj se šele spomnim, da poceja sline zato, ker teče voda tudi od lokomotive.

Aljoša je ves čas resen in vidi v mislih po sto vlakov in več. Mejko se pa nenadoma nečesa domisli — in steče in teče in teče in je vse klicanje zaman. Že ga potegne zemlja nase: štrbunk! — leži sredi največjega blata. Jaz — kaj hočem — huda sem, a to ne odpravi blata s suknjice.

In gremo in vidimo sliko, kako ima Kristus križ na rami, in povedati jima moram, da je napisano: »Vzemi križ na rame in hodi za menoj!«

»Kaj se to pravi?« me vpraša Aljoša.

»Če se premagaš,« mu pojasnim, »je to težko in je kakor križ, ki ga težko neseš. Tako hodiš za Jezuščkom.«

Pa gremo mimo kostanjarja, in milo se zazre Aljoša na kostanje, a moško stopi dalje in pravi:

»Zdaj hodim za Jezuščkom: sem se komaj premagal.«

»Tudi jaz,« pravi Mejko.

Jaz se pa domislim raznih »kostanjarjev« iz življenja, in če bosta šla vedno tako pogumno mimo njih...

Zunaj mesta pa zagledamo psa, ki ves svoboden skače čez širok jarek sem in tja in tja in sem kakor blisk.

»O zakaj ni Bog tako naredil, da bi bil jaz pes!« vzklikne prav iz dna duše Aljoša, in oči se mu zasvetijo, ko opazuje nagle kretnje psa.

»O!« se začudim, »zakaj pa?«

»Da bi znal takole skakati!« mi odvrne in je ves žalosten. In gleda in gleda psa, pa se nenadoma zgane in poskoči in steče, Mejko pa za njim. Zdaj sta onadva kužka, ki lajata, se dobrikata in prehitevata in si mislita, da delata gotovo še večje skoke kakor pravi pes.

Na travniku opazujemo čebelice. In brž vesta, kaj delajo čebele na rožah, kako se pogovarjajo z metulji in cvetovi in si natlačijo medu v mošnjičke in hlačke in ga ponesejo domov v grad-čebelnjak. O tem gradu se pogovarjamo vso pot. Doma sta koj tudi Aljoša in Mejko čebelici.

»Tu sedi,« mi pravi Aljoša, »ti si matica-kraljica, jaz sem telesna straža, a Mejko je delavka, ki nabira medu.«

»Izvolite veličanstvo, medu?« mi pravi Aljoša, ko mu prinese Mejko košek kock in mi jih strese v naročje.

»Pozor, sršeni-sovražniki so zunaj!« zakliče nenadoma »telesna straža« garda — in plane s kuhalnico na sovražnika, na mize in stole-sršene. Mejko je zdaj tudi »garda«, in oba vzklikata krog mene in kmalu javita, da je sovražnik odbit. In res je nekaj stolov prevrnjenih na tleh.

Zvečer pa odgrne Aljoša posteljo, se postavi resno in povabi mamu, rekoč:

»Izvolite, veličanstvo-mama!«

In ves teden smo zatem vsi same čebele, in je vse stanovanje grad-čebelnjak.

A kmalu smo v samih zrakoplovih. Nad nami so oblaki, in se zadevamo ob luno in zvezde, lovimo solnčno zlato v košarice in ga prinašamo na zemljo. Ko dežuje — tako si domišljamo — napravimo šotore na tleh in

prižgemo električne lučke v njih. Vse doživljamo, vse preizkusimo, vsepovsod smo doma, in ves svet je v duhu naš.

Tako minevajo dnevi, in življenje otrok raste in raste. A včasih mi pride misel: Ali smo mi, veliki in pametni, bolj pametni od teh naših najmlajših? Kaj ne delamo toliko del, ki prav tako nimajo trdne podlage kakor pri otroku? In se pričkam in besedičimo in se veselimo in pretakamo solze vse do konca — kakor ti najmlajši v svojih igrah. Tako smo drug drugega podoba: otroci se gledajo v naše zrcalo, mi pa v njihovo.

Fr. Pengov:

Tobak.

Tobak — tako trdijo na Pomeranskem — je iznašel sam vrag. Ljudje niso poznali niti imena temu zelišču, dokler ga niso izvedeli na ta-le način:

Nekega dne je videl kmet, kako obdeluje hudobni duh veliko njivo, kjer so stale rastline prav posebne vrste. Kmet je bil radoveden, zato je vruga vprašal: »Kaj je to, vražič, kar sadiš?«

»Tega ne ugameš svoj živ dan!« se je zasmejal hudobec.

Beseda je zbudla gospodarja, pa je zavpil: »Kar veš ti, vem tudi jaz: toliko pameten sem že, kot ti!«

»Tako?« se je začudil vrag. »No, pa staviva! Če ugameš v treh dneh ime temu zelišču, naj bo tvoja ta velika njiva in vse, kar je na nji. Če ga pa ne ugameš, si pa ti sam moj z dušo in telesom!«

Kmet je imel trdo butico, pa je sprejel stavo. Toda že na potu proti domu mu je upadlo srce, in ko je prišel v domačo hišo, se je vsedel ves žalosten na klop in ni maral ne jesti ne piti.

»Kaj pa ti je, možiček?« ga je vprašala kmetica.

»Oh, ženica!« ji je potožil mož, »to je huda, huda zgodba!« In potem ji je povedal vse, kar se mu je bilo pripetilo.

Pa ga je potolažila ženica: »Če ni nič hujšega, le kar jej in pij in bodi dobre volje! Ime rastline ti ugamem že jaz!«

Pa je žena šla, se slekla in zlezla v veliko kad, kjer so hranili črni, lep-ljivi katran. Na to je prerezala po dolgem pernico (posteljo) in se povaljala v perju, tako da je bila po vsem telesu pokrita z njim. Pa je šla na polje, kjer je rastlo tisto tuje zelišče, tekala po razorih gor in dol ter se sklanjala z glavo proti tlom, kakor da hoče jesti tisto listje. Komaj jo pa opazi vrag, že priteče iz hiše, da prežene veliko ptico. Ploska z rokami in vpije: »Šu, ti velika štoklja, ali se mi pobereš iz mojega tobaka! Š-u! Š-u! Š-u!«

Žena je že izvedela dovolj. Urno je odhitela domov in povedala možu, kako je bil imenoval satan tisto zelišče.

Ko je prišel tretji dan, se je hudobec že veselil in si mel roke, češ, spet bo moja ena duša! Ves oveseljen je vprašal kmeta, če ve, kako je ime tistemu tujemu zelišču.

»I, čisto navadni tobak je!« mu je pomilovalno odgovoril kmet.

Satan je stavo izgubil in je moral brez kmetove duše nazaj v peklo. A slab spomin je le pustil za seboj: Kmet je namreč dobil za njim velik kos tistega sveta s tobakovo rastlino. In se je zagledal v rastlino on in njegovi otroci. Zelo veliko je takih pridelovalcev tudi v naši jugoslovanski domovini, a s tobačnim strupom »nikotinom« si nakopava bolezen, posebno jetiko, na stotisoče in milijone ljudi.